

Ocena Sejmu IX kadencji i oczekiwania wobec nowego

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

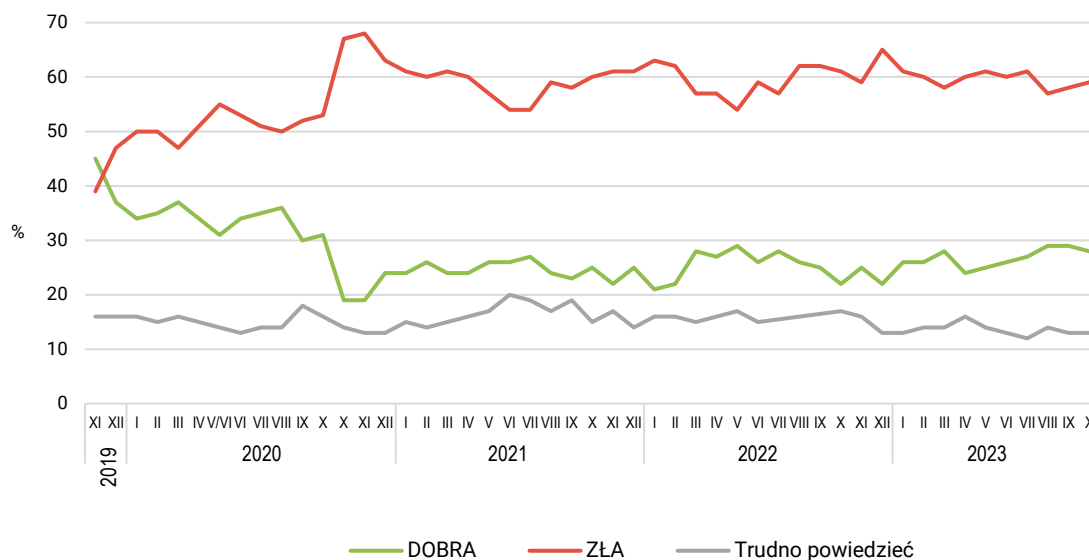
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Zawsze, gdy badanie przypada na koniec kadencji Sejmu, prosimy respondentów o jego szczegółową ocenę¹. Zanim do niej przejdziemy, spójrzmy na oceny, jakie Sejmowi IX kadencji wystawiali respondenci regularnych, powtarzanych co kilka miesięcy sondaży dotyczących bieżących notowań działalności głównych instytucji państwa.

Wykres obejmuje okres czterech lat, od wyborów w roku 2019 do wyborów w roku 2023.

CBOS

RYS. 1. Oceny działalności Sejmu w latach 2019–2023

W listopadzie 2019 roku pytano o ocenę ustępującego Sejmu VIII kadencji.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (402) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

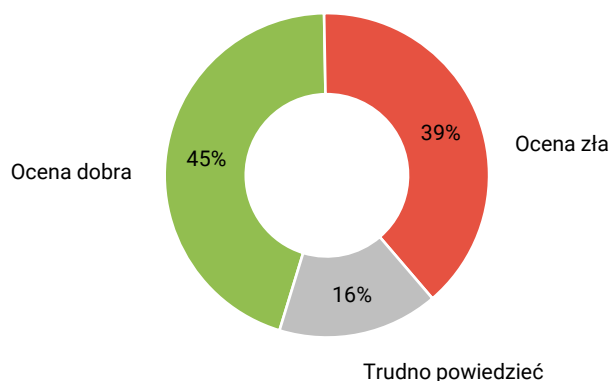
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 2 do 11 października 2023 roku na próbie liczącej 1110 osób (w tym: 61,5% metodą CAPI, 25,0% – CATI i 13,4% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

Cztery lata temu, kiedy kończyła się poprzednia, VIII kadencja Sejmu, jego działalność była relatywnie dobrze oceniana. Doszło nawet (w listopadzie 2019 roku, a więc w sondażu przeprowadzonym już po wyborach) do wyraźnej przewagi ocen pozytywnych (45%) nad negatywnymi (39%), co jest rzadkością w naszych badaniach.

CBOS

RYS. 2. Ocena działalności Sejmu VIII kadencji w listopadzie 2019 roku

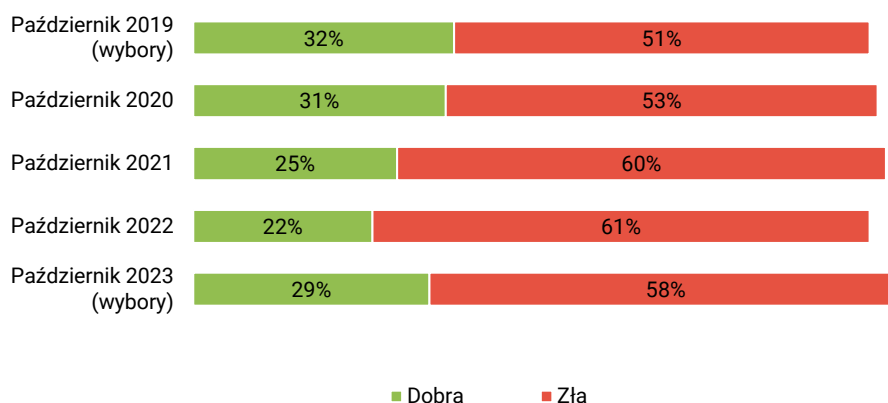

Średnia ocen dobrych z okresu VIII kadencji Sejmu wyniosła 27%, a ocen złych – 57%.

Rysunek 3 przedstawia dynamikę ocen Sejmu w kolejnych latach, począwszy od wyborów w październiku 2019 roku (ocena Sejmu VIII kadencji), a kończąc na wyborach w październiku 2023 roku (od 2020 roku – oceny Sejmu IX kadencji).

CBOS

RYS. 3. Sejm VIII i IX kadencji – oceny działalności

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Największy odsetek ocen pozytywnych odnotowano w ostatnim roku działalności Sejmu VIII kadencji i w pierwszym roku prac Sejmu IX kadencji, a następnie w kolejnym roku wyborczym, czyli w 2023.

Przejdźmy teraz od ogólnego wskaźnika aprobaty, mierzonego w długim okresie, do całościowej oceny działalności, wystawianej kolejnym Sejmom na koniec kadencji.

Ocena ta w przypadku Sejmu IX kadencji wypada lepiej niż w przypadku większości poprzednich Sejmów: 16% osób stwierdziło, że „Udało mu się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw”, co jest drugim spośród najwyższych wyników w dotychczasowych notowaniach. Najwyższy jak dotąd odsetek takich wskazań (25%) zanotował Sejm VIII kadencji.

Ocenę „Dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał” wybrała największa grupa badanych – 39%. Podobnie było w przypadku trzech poprzednich kadencji parlamentu. Wcześniej – oceniając Sejm IV, V i VI kadencji – respondenci najczęściej wybierali opinię „Praktycznie nic nie zrobił – najważniejsze dla kraju sprawy nadal są nierozwiązane”.

Wyjątkowość oceny Sejmu IX kadencji polega niewątpliwie na najwyższym spośród dotąd notowanych odsetku opinii „Jego działalność była szkodliwa dla kraju”. Mamy więc jeden z najwyższych odsetków opinii skrajnie pozytywnych i najwyższy – skrajnie negatywnych.

Podobna skala polaryzacji opinii miała miejsce cztery lata temu, jednak niższy był wówczas odsetek osób twierdzących, że działalność Sejmu była szkodliwa.

Fakt, że dwie ostatnie kadencje Sejmu zostały ocenione w sposób tak silnie spolaryzowany, niewątpliwie stanowi przejaw podziału społeczeństwa na dwa obozy, który w tym okresie wyraźnie się zaostrzył.

TABELA 1

Ocena działalności Sejmu od początku kadencji do momentu badania

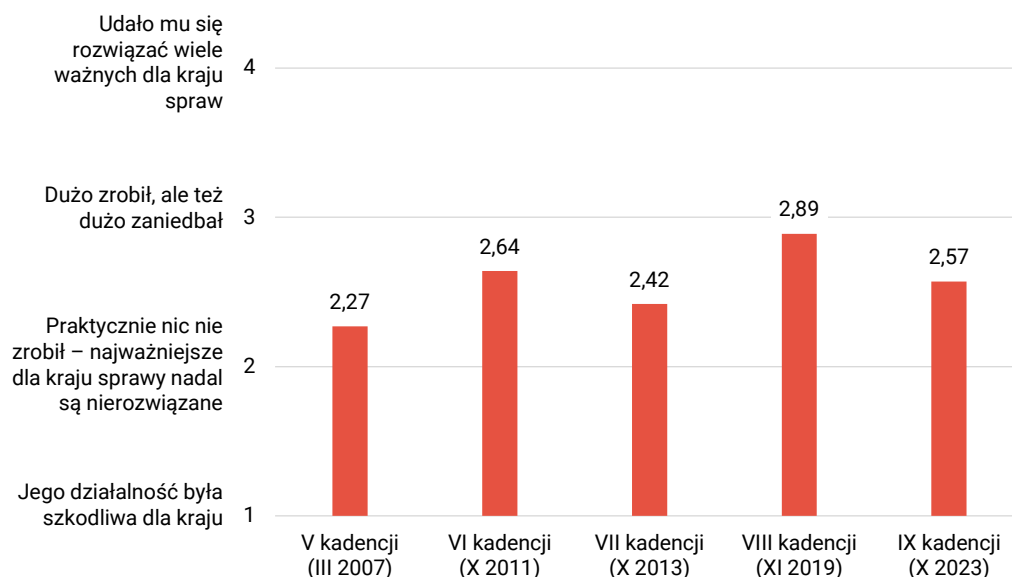
Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Sejmu IX kadencji w ciągu czterech lat jego urzędowania?	Wskazania respondentów dotyczące Sejmu:										
	II kadencji		III kadencji	IV kadencji		V kadencji	VI kadencji		VII kadencji	VIII kadencji	IX kadencji
	VII 1996	VIII 1997	XI 1999	XI 2002	V 2005	III 2007	IX 2009	X 2011	X 2013	XI 2019	X 2023
w procentach											
Udało mu się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw	6	8	4	5	1	2	2	5	3	25	16
Dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał	50	58	55	47	30	28	41	50	40	42	39
Praktycznie nic nie zrobił – najważniejsze dla kraju sprawy nadal są nierozwiązane	32	23	35	37	51	54	44	34	43	13	20
Jego działalność była szkodliwa dla kraju*	-	-	-	-	8	7	5	2	7	11	18
Trudno powiedzieć	12	11	6	12	10	9	8	9	7	9	6

* Do maja 2005 roku w zestawie odpowiedzi nie uwzględniano kategorii „Jego działalność była szkodliwa dla kraju”

Rysunek 4 w syntetyczny sposób pokazuje różnice pomiędzy ocenianymi kadencjami Sejmu, przy założeniu, że poszczególne elementy oceny składają się na ocenę łączną, wyrażoną w postaci średniej.

CBOS

RYS. 4. Syntetyczna (średnia) ocena Sejmu na skali od 1 do 4

Średnia ocena kadencji Sejmu, obliczona w następujący sposób: opinia „Udało mu się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw” odpowiada wartości 4; opinia „Dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał” odpowiada wartości 3; opinia „Praktycznie nic nie zrobił – najważniejsze dla kraju sprawy nadal są nierozwiązane” odpowiada wartości 2; opinia „Jego działalność była szkodliwa dla kraju” odpowiada wartości 1

Rysunek 4 obejmuje tylko pięć ostatnich kadencji Sejmu, ponieważ w okresie od II do IV kadencji pytanie było zadawane w inny sposób niż w następnych latach. Syntetyczne ujęcie oceny kolejnych Sejmów wskazuje, że poprzednia, VIII kadencja została oceniona najlepiej ze wszystkich, które CBOS dotychczas badał. Niewiele niższą notę otrzymał pierwszy spośród ocenianych, czyli Sejm II kadencji.

Najgorzej oceniono V kadencję Sejmu. Był to okres rządów Prawa i Sprawiedliwości w koalicji z Samoobroną i Ligą Polskich Rodzin. Kadencja po dwóch latach zakończyła się przedterminowymi wyborami.

Ciekawą prawidłowość można odnotować w ostatnich czterech kadencjach Sejmu.

Sejm VI kadencji, który wyłonił rząd Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego, otrzymał jedną z najwyższych ocen respondentów. Kolejna, VII kadencja to ponownie rządy PO-PSL, tym razem jednak oceny Sejmu należały do najniższych. Kolejne dwie kadencje – VIII i IX – obejmują rządy Prawa i Sprawiedliwości. I znów mamy tę samą sekwencję: VII kadencja otrzymała najwyższą z dotąd notowanych ocen, IX – jedną z najniższych.

Zapewne obserwujemy tu wielokrotnie opisywany proces „zużywania się władzy”. O tym, czy władza istotnie się „zużyła”, zawsze wyrokują wyborcy.

Główny czynnik zróżnicowania opinii w omawianej kwestii to oczywiście sympatie polityczne i cechy lub opinie, które mogą się z nimi wiązać.

Wśród zwolenników poglądu, że Sejmowi udało się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw, wyróżniają się osoby deklarujące prawicowy światopogląd, a ponadto badani w wieku 65+ i respondenci o relatywnie niskich dochodach *per capita*. Z przeciwstawną opinią – że działalność Sejmu była szkodliwa dla kraju – szczególnie chętnie identyfikują się osoby młode, o lewicowych poglądach, mieszkańcy dużych miast, badani legitymujący się wyższym wykształceniem i często osoby piastujące kierownicze stanowiska.

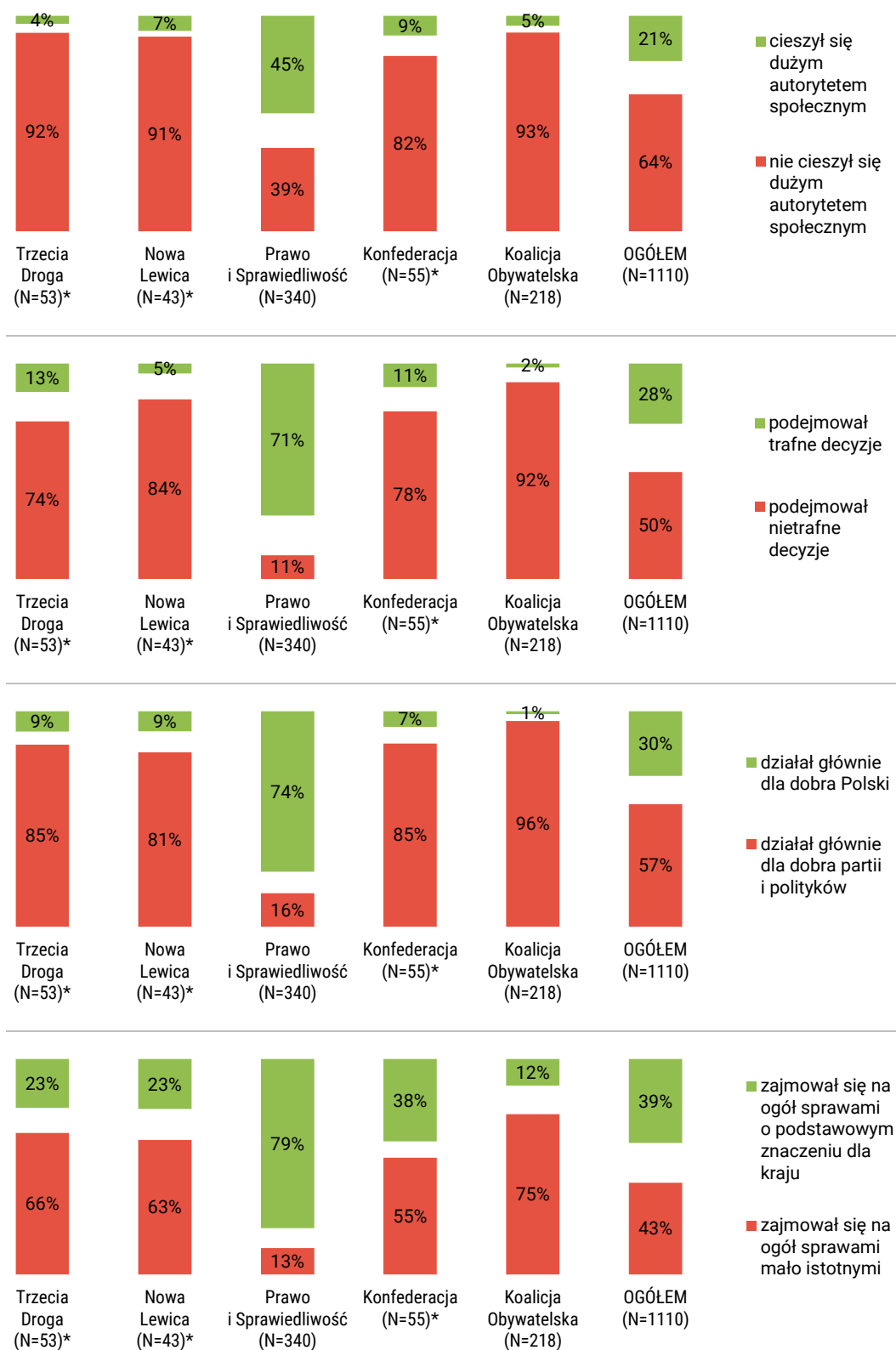
Kolejne wskaźniki oceny mijającej, IX kadencji Sejmu odnosiły się do: jego **autorytetu**, **decyzji**, jakie podejmował, działań Sejmu z **punktu widzenia dobra kraju** oraz **wagi spraw**, którymi się zajmował.

Wśród ogółu respondentów przeważa krytyczna opinia o odchodzącym Sejmie: że nie miał autorytetu w społeczeństwie (64%), że podejmował nietrafne decyzje (50%) oraz że działał głównie dla partii i polityków (57%). W kwestii wagi spraw, którymi Sejm się zajmował, poglądy są spolaryzowane: 43% respondentów uważa, że były one mało istotne, 39% – że były to sprawy o podstawowym znaczeniu dla kraju.

Wyniki przedstawione na rysunku 5 pokazują zróżnicowanie opinii na ten temat w zależności od tego, na jakie ugrupowanie respondenci zamierzali głosować w październikowych wyborach. Główna oś podziału biegnie między wyborcami Prawa i Sprawiedliwości (opinia zdecydowanie pozytywna) a wyborcami Koalicji Obywatelskiej, Trzeciej Drogi i Lewicy (opinia zdecydowanie negatywna).

Rysunek 5 pozwala dokładnie prześledzić różnice w podejściu do oceny Sejmu IX kadencji wynikające z politycznych afiliacji respondentów. Potencjalni wyborcy Prawa i Sprawiedliwości są najbardziej skłonni wystawiać odchodzącemu Sejmowi wysoką ocenę. I tak się dzieje, z wyjątkiem kryterium autorytetu społecznego – w tym przypadku ocena jest raczej dobra niż bardzo dobra. Natomiast osoby deklarujące zamiar głosowania na pozostałe ugrupowania we wszystkich kategoriach wystawiają Sejmowi IX kadencji oceny wielokrotnie bardziej krytyczne niż wyborcy PiS. Tu z kolei w pewnym stopniu wyróżniają się potencjalni wyborcy Konfederacji WiN, którzy wyraźnie częściej niż wyborcy innych ugrupowań opozycyjnych (zwłaszcza KO) skłonni są jednak sądzić, że Sejm IX kadencji zajmował się sprawami o podstawowym znaczeniu dla kraju.

RYS. 5. Ocena szczegółowa Sejmu IX kadencji a deklarowane decyzje wyborcze

* Uwaga – niewielka liczebność zwolenników tego ugrupowania w próbie

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ nie uwzględniono odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

NOWY SEJM – JAKI BĘDZIE?

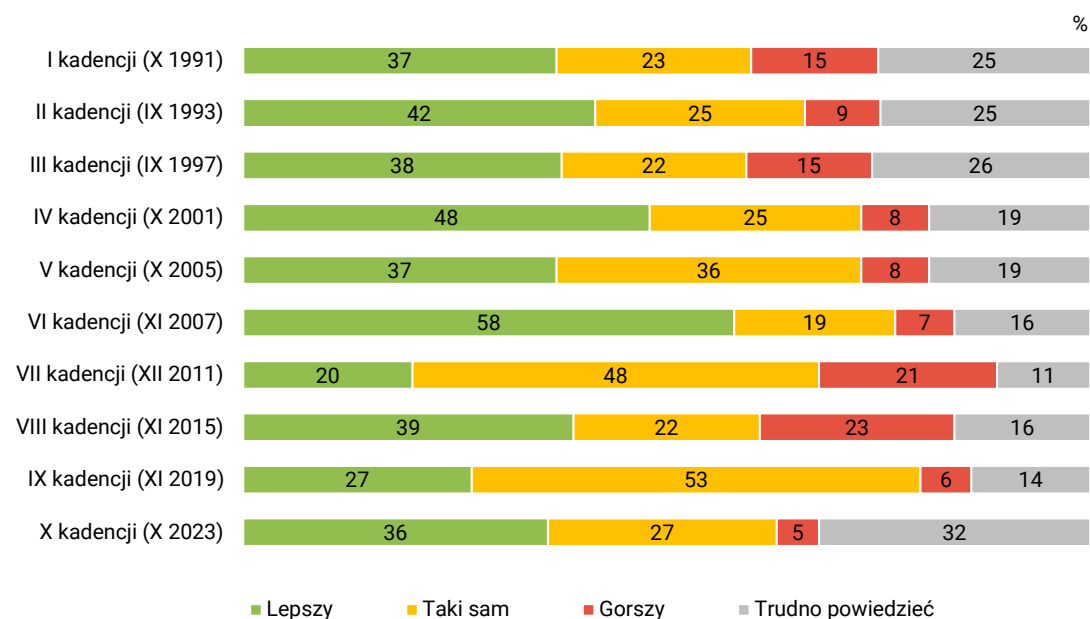
Tradycyjnie po zakończeniu kadencji Sejmu pytamy respondentów, jakie mają oczekiwania związane z nowo wybranym parlamentem. Ten wskaźnik mierzymy nieprzerwanie od I kadencji Sejmu.

TABELA 2

Jak Pan(i) sądzi, czy nowo wybrany Sejm będzie lepszy, taki sam czy też gorszy od poprzedniego?	Wskazania respondentów dotyczące Sejmu									
	I kadencji	II kadencji	III kadencji	IV kadencji	V kadencji	VI kadencji	VII kadencji	VIII kadencji	IX kadencji	X kadencji
	X 1991	IX 1993	IX 1997	X 2001	X 2005	XI 2007	XII 2011	XI 2015	XI 2019	X 2023
	w procentach									
Lepszy	37	42	38	48	37	58	20	39	27	36
Taki sam	23	25	22	25	36	19	48	22	53	27
Gorszy	15	9	15	8	8	7	21	23	6	5
Trudno powiedzieć	25	25	26	19	19	16	11	16	14	32

CBOS

RYS. 6. Jak Pan(i) sądzi, czy nowo wybrany Sejm będzie lepszy, taki sam czy też gorszy od poprzedniego?

Skala oczekiwań wobec nowo wybranego Sejmu (lub raczej: nadziei, jakie on wzbudza) nie jest ponadprzeciętnie duża. Co trzeci respondent spodziewa się, że będzie on lepszy od poprzedniego. W przeszłości ten wskaźnik bywał znacznie wyższy, na przykład po samorozwiązaniu Sejmu V kadencji i wyłonieniu Sejmu VI kadencji, w którym większość zdobyła koalicja PO-PSL – wtedy notowaliśmy rekordowo wysoki poziom oczekiwań wyrażonych opinią „Ten Sejm będzie lepszy od poprzedniego”. Z kolei przed następną, VII kadencją, podczas której ta sama koalicja kontynuowała

swoje rządy, rekordowo niski odsetek badanych spodziewał się, że będzie to kadencja lepsza od poprzedniej. Niewątpliwie wynikało to z faktu, że oczekiwano przede wszystkim kontynuacji (48%).

Obecnie także notujemy rekordy: najniższy poziom odsetka oczekiwań, że nowy Sejm będzie „gorszy” i jednocześnie najwyższy – deklaracji „Trudno powiedzieć”. Co to oznacza i z czego może wynikać? Przyjrzyjmy się zróżnicowaniom socjodemograficznym.

Odpowiedź „gorszy” pada bardzo rzadko we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, nie ma tu zróżnicowania. W przypadku odpowiedzi „Trudno powiedzieć” jest ono także niewielkie, jednak kilka kategorii respondentów wyróżnia się pod tym względem i wydaje się, że są one nieprzypadkowe. **Młodzi ludzie rządziej niż inni** uchylają się od prognoz, natomiast **częściej niż inni** robią to osoby w wieku 55 lat lub starsze, emeryci oraz respondenci legitymujący się relatywnie niskim poziomem wykształcenia (podstawowym, zasadniczym zawodowym). Ta charakterystyka wskazuje nie tyle na elektorat PiS czy prawicy, ile raczej na te grupy społeczne, które mogą odczuwać niepokój, że nowy, być może liberalny rząd zmieni podejście do programów społecznych i transferów socjalnych.

Oczekiwania wobec nowego Sejmu różnią się przede wszystkim w zależności od **preferencji wyborczych**. Jeśli zwolenników ugrupowań, które w poprzednim Sejmie stanowiły opozycję, połączylibyśmy w jedną grupę, to trzy piąte spośród nich stwierdziłoby, że następny Sejm będzie lepszy od poprzedniego. Jest to zrozumiałe, skoro właśnie te partie dysponują większością w Sejmie i zamierzają stworzyć nowy rząd.

Spośród cech społeczno-demograficznych oczekiwaniu, że nowy Sejm będzie lepszy od odchodzącego, sprzyja zamieszkiwanie w małym lub w wielkim mieście, relatywnie wysoka pozycja zawodowa (kadry kierownicze, specjaliści, personel średniego szczebla, prywatni przedsiębiorcy), wysokie dochody *per capita* oraz lewicowy światopogląd.

WIZERUNEK POSŁA

W ostatnich dwóch pomiarach notujemy istotne zmiany w społecznym postrzeganiu posłów. Cztery lata temu po raz pierwszy w opinii społecznej motywacją finansowa w ubieganiu się o mandat posła ustąpiła pierwszeństwa pragnieniu posiadania władzy. Ta zmiana stereotypu okazała się trwała, utrzymała się także w badaniu podsumowującym obecną, IX kadencję Sejmu. Są też powody do optymizmu, jeśli chodzi o społeczne motywacje posłów – od roku 2019 wyraźnie wzrósł (obecnie do 30%) odsetek respondentów uważających, że parlamentarzyści kierują się w swojej działalności pragnieniem czynienia dobra i niesienia pomocy innym.

TABELA 3

Kto decyduje się na to, by zostać posłem? Czy jest to człowiek, który przede wszystkim*:	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XI 1999	XI 2007	X 2011	XI 2019	X 2023
	w procentach				
– chce mieć dużo pieniędzy	44	42	43	28	31
– chce mieć władzę	42	37	40	43	38
– chce realizować program swojej partii	29	28	24	28	34
– lubi wygodne, łatwe i przyjemne życie	26	23	24	17	20
– chce być sławny, popularny	24	20	23	16	13
– chce pomóc innym, zrobić coś dobrego	14	23	19	31	30
Trudno powiedzieć	4	5	4	6	6

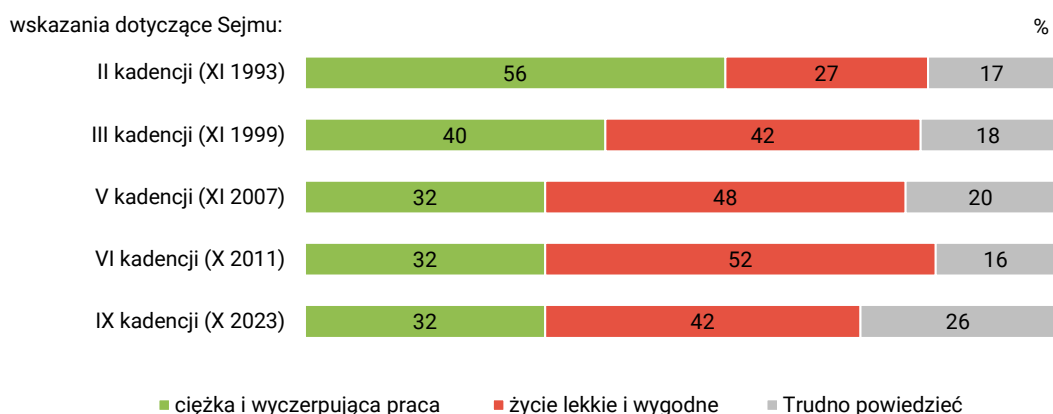
* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać dwie odpowiedzi

Pytania dotyczące charakteru pracy posłów i kompetencji potrzebnych do wykonywania tej pracy zadawaliśmy jak dotąd czterokrotnie, od II do VI kadencji, z przerwą na VII i VIII kadencję Sejmu. Piąty pomiar dotyczy kończącej się właśnie IX kadencji.

W przypadku Sejmu II kadencji mamy zauważalnie większą niż w późniejszych latach skłonność respondentów do wyrażania opinii, że praca posłów jest ciężka i wyczerpująca. Był to dość burzliwy w polskiej polityce okres rządów Hanny Suchockiej. Po uchwaleniu w maju 1992 roku wotum nieufności i nieprzyjęciu dymisji rządu przez prezydenta Wałęsę, działał on jeszcze do października 1993 roku, kiedy odbyły się kolejne wybory do Sejmu III kadencji. Po tych wyborach powołany został rząd koalicji SLD-PSL, kierowany przez Waldemara Pawłaka.

CBOS

RYS. 7. Działalność posła to:

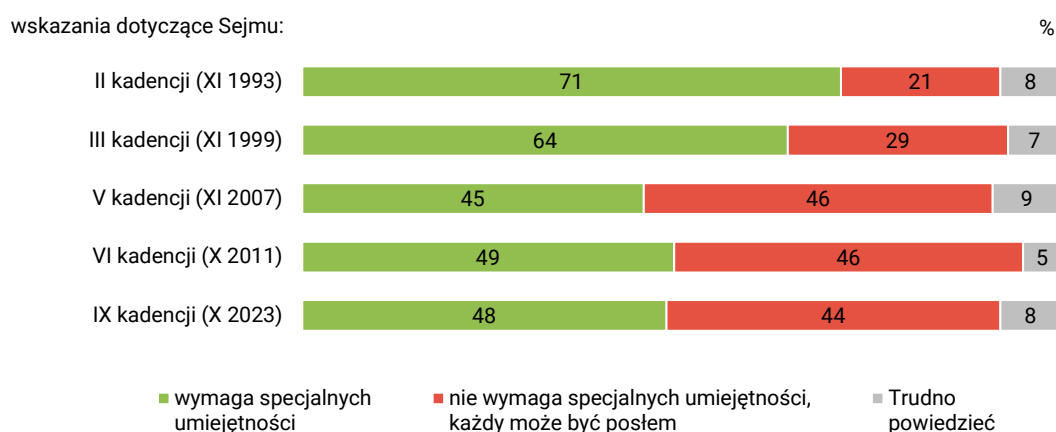
W tych okolicznościach, w listopadzie 1993 roku 56% respondentów wyraziło pogląd, że posłowie wykonują ciężką i wyczerpującą pracę. Być może, biorąc pod uwagę okoliczności, badani kładli nacisk zwłaszcza na przymiotnik „wyczerpująca”. Jak dotychczas jest to najwyższy poziom tego wskaźnika. Obecnie – w porównaniu z latami dziewięćdziesiątymi – zmieniły się nie tylko poglądy Polaków, ale także kategorie postrzegania polityki i szerzej – sfery życia publicznego. Mało prawdopodobne

jest też, aby dziś lub w najbliższej przyszłości jedynie 27% Polaków, jak w roku 1993, wyraziło pogląd, iż poseł to osoba, która wiezie lekkie i wygodne życie. Ten odsetek swój najwyższy poziom (52%) osiągnął w roku 2011, po zakończeniu VI kadencji Sejmu. Od III kadencji Sejmu aż do dziś najliczniejsza grupa badanych podziela właśnie tę opinię.

Kolejne oceniane kryterium dotyczy kompetencji, które są (lub nie są) potrzebne do tego, aby wykonywać pracę posła.

CBOS

RYS. 8. Działalność posła:

Przekonanie osób oceniających Sejm II kadencji, że praca posła jest ciężka i wyczerpująca, nie było przypadkowe. Zostało ono uzupełnione opinią, że nie jest to praca, którą może wykonywać każdy, ponieważ wymaga specjalnych umiejętności.

Słonność do wyrażania tego poglądu nieco zmniejszyła się po zakończeniu III kadencji Sejmu, ale wciąż dominowała w opiniach respondentów. Począwszy od V kadencji aż do dzisiaj kwestia, czy poseł musi czy nie musi dysponować szczególnymi kompetencjami, dzieli Polaków na dwie niemal równoliczne grupy.

W tej sytuacji warto sprawdzić, czy są jakieś cechy społeczno-demograficzne, które sprzyjają lub nie sprzyjają określonej opinii w tej kwestii.

„Działalność posła to życie lekkie i wygodne” – tak sądzą częściej od innych osoby do 35 roku życia, badani pracujący w usługach lub jako robotnicy wykwalifikowani, a także bezrobotni. Wyjątkowo liczną grupę zwolenników tego poglądu notujemy wśród respondentów, którzy oceniają swoje warunki materialne jako złe.

Przeciwny pogląd – że poseł wykonuje ciężką i wyczerpującą pracę – spotkamy zwłaszcza wśród osób starszych (60+), mieszkańców wielkich miast oraz ankietowanych deklarujących prawicowy światopogląd.

Z kolei opinia, że praca parlamentarna wymaga szczególnych umiejętności, bliska jest zwłaszcza osobom starszym, a także respondentom o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia i statusie społecznym, pracującym jako robotnicy niewykwalifikowani, a również bezrobotnym, emerytom i rencistom. Skłonności do podzielenia tej opinii sprzyja prawicowy światopogląd, relatywnie wysoki poziom religijności, wyrażający się w regularnym lub nieco rzadszym (1-2 razy w miesiącu) uczestniczeniu w praktykach religijnych.

Co ciekawe, osoby chodzące do kościoła jedynie kilka razy w roku częściej od innych deklarują pogląd, że praca posła nie wymaga specjalnych umiejętności. Inne cechy, które temu sprzyjają, to: poglądy centrowe, średni status materialny (3-4 tys. zł miesięcznie na osobę w rodzinie), praca w rolnictwie lub na własny rachunek, a także praca biurowa. Opinię tę podzielają również technicy, personel średniego szczebla, osoby w średnim wieku (45-55 lat) oraz zamieszkujące w dużych miastach (liczących od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców).

Poprzednia, VIII kadencja Sejmu była stosunkowo dobrze oceniana przez respondentów. Doszło wówczas do rzadkiej sytuacji, kiedy ocen pozytywnych było więcej niż negatywnych. Po zakończeniu IX kadencji ocena działalności Sejmu wypada lepiej niż w poprzednich latach, jednak gorzej niż na początku kadencji.

Cztery ostatnie kadencje Sejmu miały szczególny charakter. Najpierw przez dwie kadencje rządziła większość PO-PSL, a następnie przez kolejne dwie kadencje – większość stworzona przez PiS. Obserwowaliśmy w tym okresie powtarzającą się, bardzo podobną sekwencję: pierwsza kadencja – wysokie oceny, druga – niskie oceny i utrata większości.

Dotychczas żadnemu ugrupowaniu ani koalicji nie udało się rządzić przez więcej niż dwie kadencje. Proces „zużywania się” władzy jak dotąd wydaje się nieunikniony. Jednocześnie w ostatnich ośmiu latach znacznie nasilił się antagonizm między głównymi ugrupowaniami na scenie politycznej, który przełożył się na silną polaryzację preferencji politycznych w społeczeństwie. Przybrał on postać podziału na „dobrych i złych” albo „swoich i obcych” i wydaje się coraz bardziej wszechogarniający.

Dopóki ten podział będzie efektywny w przysparzaniu poparcia partiom, dopóty zapewne będzie eksploatowany w dyskursie politycznym. Warto jednak wierzyć, że wcześniej czy później znajdzie się polityk, partia lub koalicja, która dostrzeże szansę w budowaniu jedności i poszukiwaniu tego, co Polaków łączy.

Opracował

Marcin Głowacki

TABELA 1

		Czy Pana(i) zdaniem, Sejm IX kadencji, który kończy już swoją pracę:				Liczba osób
		cieszył się dużym autorytetem społecznym	cieszył się małym autorytetem społecznym	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		21	64	14	1	1110
Płeć	Mężczyźni	21	65	13	1	523
	Kobiety	21	63	14	2	587
Wiek	18–24 lata	10	71	16	3	106
	25–34	17	69	13	1	175
	35–44	20	68	10	2	215
	45–54	20	64	15	1	177
	55–64	24	64	11		173
	65 lat i więcej	27	55	17	1	265
Miejsce zamieszkania	Wieś	25	56	18	1	455
	Miasto do 19 999	18	68	13	0	155
	20 000 – 99 999	21	62	14	2	220
	100 000 – 499 999	16	77	7		157
	500 000 i więcej mieszk.	14	76	6	4	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	25	52	22	1	162
	Zasadnicze zawodowe	32	54	14		245
	Średnie	19	65	15	1	392
	Wyższe	12	78	8	2	310
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	11	77	10	2	162
	Średni personel, technicy	14	75	11		46
	Pracownicy adm.-biurowi	20	70	8	2	86
	Pracownicy usług	14	78	8		68
	Robotnicy wykwalifikowani	25	58	15	2	121
	Robotnicy niewykwalifik.	31	56	9	3	48
	Rolnicy	17	50	33		44
	Pracujący na własny rach.	21	76	3		54
	Bezrobotni	16	71	13		19
	Emeryci	30	53	16	0	278
	Renciści	23	62	14	1	55
	Uczniowie i studenci	4	72	18	5	55
	Zajmujący się domem i inni	22	57	21		74
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	24	64	10	2
spółce właścicieli prywatnych i państwa		19	69	9	3	130
sekt. pryw. poza rolnict.		15	74	10	1	299
prywatnym gosp. rolnym		19	49	32		49
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	32	51	17	1	116
	Od 1500 zł do 1999 zł	27	59	13	1	141
	Od 2000 zł do 2999 zł	26	63	10	1	238
	Od 3000 zł do 3999 zł	18	70	12		126
	4000 zł i więcej	10	81	9		170
	Trudno powiedzieć	13	63	23	1	124
	Odmowa odpowiedzi	19	60	17	4	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	14	81	5		65
	Średnie	19	62	17	2	426
	Dobre	23	64	13	1	620
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	40	39	19	2	54
	Raz w tygodniu	29	57	14	0	399
	1–2 razy w miesiącu	24	57	18	1	147
	Kilka razy w roku	14	72	14	1	234
	W ogóle nie uczestniczy	11	81	8	0	243
Poglądy polityczne	Lewica	8	86	6	0	254
	Centrum	15	76	8		288
	Prawica	36	49	15	0	414
	Trudno powiedzieć	14	45	37	4	111

TABELA 2

		Czy Pana(i) zdaniem, Sejm IX kadencji, który kończy już swoją pracę:				Liczba osób
		podjął trafne decyzje	podjął nietrafne decyzje	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		28	50	21	1	1110
Płeć	Mężczyźni	28	52	19	0	523
	Kobiety	28	48	22	2	587
Wiek	18–24 lata	7	74	16	3	106
	25–34	15	61	25		175
	35–44	23	58	17	2	215
	45–54	27	49	22	2	177
	55–64	37	41	21	0	173
	65 lat i więcej	45	34	21		265
Miejsce zamieszkania	Wieś	35	40	24	1	455
	Miasto do 19 999	27	50	22	1	155
	20 000 – 99 999	30	50	18	1	220
	100 000 – 499 999	18	70	12		157
	500 000 i więcej mieszk.	14	62	19	5	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	38	39	23	0	162
	Zasadnicze zawodowe	40	35	25		245
	Średnie	27	54	19	1	392
	Wyższe	16	63	18	3	310
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	65	18	3	162
	Średni personel, technicy	19	69	12		46
	Pracownicy adm.-biurowi	19	60	18	2	86
	Pracownicy usług	18	57	25		68
	Robotnicy wykwalifikowani	36	44	19	1	121
	Robotnicy niewykwalifik.	23	50	22	5	48
	Rolnicy	17	41	42		44
	Pracujący na własny rach.	17	68	15		54
	Bezrobotni	11	73	13	4	19
	Emeryci	46	33	21		278
	Renciści	51	31	18		55
	Uczniowie i studenci	9	72	13	5	55
	Zajmujący się domem i inni	24	46	30		74
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	27	52	20	1	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	22	55	18	5	130
	sekt. prywat. poza rolnict.	17	63	19	1	299
	prywatnym gosp. rolnym	21	40	39		49
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	31	40	28	1	116
	Od 1500 zł do 1999 zł	39	43	17	1	141
	Od 2000 zł do 2999 zł	41	42	17	0	238
	Od 3000 zł do 3999 zł	26	58	16		126
	4000 zł i więcej	17	67	15		170
	Trudno powiedzieć	16	53	29	2	124
	Odmowa odpowiedzi	22	48	26	4	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	13	66	20	1	65
	Średnie	26	48	24	2	426
	Dobre	31	50	18	1	620
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	48	28	22	2	54
	Raz w tygodniu	43	36	21	0	399
	1–2 razy w miesiącu	34	43	22	1	147
	Kilka razy w roku	16	59	25		234
	W ogóle nie uczestniczy	11	76	13	0	243
Poglądy polityczne	Lewica	7	75	17	0	254
	Centrum	19	62	19	0	288
	Prawica	54	30	17	0	414
	Trudno powiedzieć	15	37	46	2	111

TABELA 3

		Czy Pana(i) zdaniem, Sejm IX kadencji, który kończy już swoją pracę:				Liczba osób
		działał głównie dla dobra Polski	działał głównie dla dobra partii i polityków	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		30	57	12	1	1110
Płeć	Mężczyźni	31	56	12	1	523
	Kobiety	30	57	11	2	587
Wiek	18–24 lata	8	79	9	4	106
	25–34	17	72	10	1	175
	35–44	22	63	12	2	215
	45–54	29	58	11	1	177
	55–64	39	45	16	0	173
	65 lat i więcej	49	40	11	0	265
Miejsce zamieszkania	Wieś	35	50	14	1	455
	Miasto do 19 999	39	51	8	1	155
	20 000 – 99 999	29	61	10	1	220
	100 000 – 499 999	19	73	8		157
	500 000 i więcej mieszk.	20	63	13	4	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	40	45	15		162
	Zasadnicze zawodowe	41	45	14		245
	Średnie	29	59	11	2	392
	Wyższe	18	70	9	3	310
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	16	73	8	3	162
	Średni personel, technicy	23	72	5		46
	Pracownicy adm.-biurowi	16	70	13	1	86
	Pracownicy usług	23	65	12		68
	Robotnicy wykwalifikowani	34	51	15	1	121
	Robotnicy niewykwalifik.	23	63	9	5	48
	Rolnicy	30	41	29		44
	Pracujący na własny rach.	18	73	9		54
	Bezrobotni	10	70	19		19
	Emeryci	52	37	10	0	278
	Renciści	39	45	17		55
	Uczniowie i studenci	10	77	5	8	55
	Zajmujący się domem i inni	27	58	14	1	74
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	27	58	12	2	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	24	64	9	4	130
	sekt. prywat. poza rolnict.	18	71	11	0	299
	prywatnym gosp. rolnym	30	42	28		49
	Do 1499 zł	31	49	17	3	116
Dochody na jedną osobę	Od 1500 zł do 1999 zł	41	44	14	1	141
	Od 2000 zł do 2999 zł	42	52	6		238
	Od 3000 zł do 3999 zł	25	65	11		126
	4000 zł i więcej	20	72	8		170
	Trudno powiedzieć	22	61	15	2	124
	Odmowa odpowiedzi	25	56	14	4	195
	Ocena własnych war. mater.	Złe	21	65	13	1
Średnie	27	57	13	3	426	
Dobre	33	56	11	0	620	
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	54	26	20		54
	Raz w tygodniu	43	45	11	1	399
	1–2 razy w miesiącu	35	50	13	1	147
	Kilka razy w roku	22	65	12	1	234
	W ogóle nie uczestniczy	10	81	9	0	243
Poglądy polityczne	Lewica	9	84	7	0	254
	Centrum	17	72	11	0	288
	Prawica	58	34	7	1	414
	Trudno powiedzieć	16	47	34	3	111

TABELA 4

		Czy Pana(i) zdaniem, Sejm IX kadencji, który kończy już swoją pracę:				Liczba osób
		zajmował się na ogół sprawami o podstawowym znaczeniu dla kraju	zajmował się na ogół sprawami mało istotnymi	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		39	43	17	1	1110
Płeć	Mężczyźni	40	42	16	1	523
	Kobiety	38	43	17	1	587
Wiek	18–24 lata	22	60	17	2	106
	25–34	36	45	19		175
	35–44	30	52	14	4	215
	45–54	40	43	16	2	177
	55–64	47	37	16		173
	65 lat i więcej	51	30	19	0	265
Miejsce zamieszkania	Wieś	42	38	18	1	455
	Miasto do 19 999	44	40	15	0	155
	20 000 – 99 999	40	43	16	1	220
	100 000 – 499 999	25	58	16	0	157
	500 000 i więcej mieszk.	39	42	15	4	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	41	34	23	2	162
	Zasadnicze zawodowe	45	37	18		245
	Średnie	39	45	16	1	392
	Wyższe	35	49	14	3	310
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	34	50	14	2	162
	Średni personel, technicy	33	55	13		46
	Pracownicy adm.-biurowi	38	40	20	3	86
	Pracownicy usług	34	51	15		68
	Robotnicy wykwalifikowani	39	40	21	1	121
	Robotnicy niewykwalifik.	34	45	17	3	48
	Rolnicy	37	42	12	9	44
	Pracujący na własny rach.	32	49	18	1	54
	Bezrobotni	21	65	13		19
	Emeryci	54	31	15	0	278
	Renciści	42	39	20		55
	Uczniowie i studenci	26	51	20	3	55
	Zajmujący się domem i inni	28	51	21		74
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	40	40	18	2	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	39	41	16	3	130
	sekt. prywat. poza rolnict.	30	53	16	1	299
	prywatnym gosp. rolnym	43	37	12	8	49
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	34	45	21		116
	Od 1500 zł do 1999 zł	49	35	15	1	141
	Od 2000 zł do 2999 zł	48	38	14		238
	Od 3000 zł do 3999 zł	41	43	15	1	126
	4000 zł i więcej	33	56	11		170
	Trudno powiedzieć	31	42	23	5	124
	Odmowa odpowiedzi	33	42	21	4	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	26	58	16		65
	Średnie	33	46	20	2	426
	Dobre	45	39	15	1	620
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	55	26	12	7	54
	Raz w tygodniu	50	32	17	0	399
	1–2 razy w miesiącu	43	35	20	1	147
	Kilka razy w roku	34	50	16		234
	W ogóle nie uczestniczy	23	63	14	0	243
Poglądy polityczne	Lewica	20	66	14	0	254
	Centrum	30	51	18	0	288
	Prawica	65	25	9		414
	Trudno powiedzieć	18	32	50	1	111

TABELA 5

		Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Sejmu IX kadencji w ciągu czterech lat jego urzędowania?						Liczba osób
		Udało mu się rozwiązać wiele ważnych dla kraju spraw	Dużo zrobił, ale też dużo zaniedbał	Praktycznie nic nie zrobił – najważniejsze dla kraju sprawy są nadal nierozwiązane	Jego działalność była szkodliwa dla kraju	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		16	39	20	18	6	1	1110
Płeć	Mężczyźni	17	38	20	19	6	1	523
	Kobiety	16	39	21	17	6	2	587
Wiek	18–24 lata	3	23	33	32	8	2	106
	25–34	4	47	20	25	5		175
	35–44	9	45	20	19	5	2	215
	45–54	14	41	18	21	4	3	177
	55–64	25	36	22	12	5		173
	65 lat i więcej	33	34	15	10	7	0	265
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	46	16	12	9	0	455
	Miasto do 19 999	23	37	23	12	4	0	155
	20 000 – 99 999	20	36	24	17	3	1	220
	100 000 – 499 999	10	26	27	32	4	1	157
	500 000 i więcej mieszk.	11	33	16	32	3	5	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	24	38	15	12	11		162
	Zasadnicze zawodowe	22	46	17	8	7		245
	Średnie	17	35	24	19	4	1	392
	Wyższe	8	38	20	28	4	3	310
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	6	35	19	33	5	3	162
	Średni personel, technicy	11	32	30	22	5		46
	Pracownicy adm.-biurowi	8	37	23	26	5	1	86
	Pracownicy usług	12	48	20	17	2	1	68
	Robotnicy wykwalifikowani	18	45	23	8	6	1	121
	Robotnicy niewykwalifik.	10	38	22	24	2	3	48
	Rolnicy	3	66	10	4	16		44
	Pracujący na własny rach.	12	38	22	26		1	54
	Bezrobotni	10	32	24	28	7		19
	Emeryci	34	32	17	10	7	0	278
	Renciści	25	44	14	13	4		55
	Uczniowie i studenci	2	26	36	28	5	3	55
Pracuje w:	Zajmujący się domem i inni	10	48	18	16	8		74
	inst. państw., publicznej	13	42	22	17	5	2	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	11	35	23	26	2	4	130
	sekt. pryw. poza rolnict.	9	39	20	26	5	1	299
	prywatnym gosp. rolnym	5	65	12	4	14		49
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	21	41	20	13	5		116
	Od 1500 zł do 1999 zł	23	37	18	13	7	1	141
	Od 2000 zł do 2999 zł	25	42	19	11	2		238
	Od 3000 zł do 3999 zł	15	46	24	14			126
	4000 zł i więcej	12	31	21	32	5		170
	Trudno powiedzieć	5	36	17	25	15	1	124
	Odmowa odpowiedzi	10	37	21	20	7	4	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	34	23	31			65
	Średnie	12	39	23	17	8	2	426
	Dobre	20	39	18	18	5	1	620
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	30	49	7	2	12		54
	Raz w tygodniu	25	44	17	8	5	0	399
	1–2 razy w miesiącu	18	41	16	18	7	1	147
	Kilka razy w roku	11	40	26	16	7		234
	W ogóle nie uczestniczy	3	27	25	42	2	0	243
Poglądy polityczne	Lewica	1	30	30	36	2	0	254
	Centrum	7	43	26	21	3	0	288
	Prawica	37	41	11	8	4		414
	Trudno powiedzieć	5	43	16	11	25	1	111

TABELA 6

		Jak Pan(i) sądzi, czy nowy Sejm X kadencji, który wybierzemy 15 października będzie lepszy, taki sam, czy też gorszy od poprzedniego?						Liczba osób	
		Zdecydowanie lepszy	Raczej lepszy	Taki sam	Raczej gorszy	Zdecydowanie gorszy	Trudno powiedzieć		Odmowa odpowiedzi
		%	%	%	%	%	%		%
Ogółem		6	29	27	4	1	31	1	1110
Płeć	Mężczyźni	5	32	26	5	1	30	1	523
	Kobiety	7	27	27	4	0	33	1	587
Wiek	18–24 lata	5	32	34	3	3	20	2	106
	25–34	9	31	30	3	2	26		175
	35–44	5	29	31	5		29	1	215
	45–54	4	30	30	6	1	28	2	177
	55–64	6	28	19	7		39	1	173
	65 lat i więcej	8	28	21	3	0	39		265
Miejsce zamieszkania	Wieś	6	24	28	7	0	35	1	455
	Miasto do 19 999	4	41	20	4	2	28		155
	20 000 – 99 999	5	28	34	3	1	30	0	220
	100 000 – 499 999	9	32	27	2	1	29	1	157
	500 000 i więcej mieszk.	10	36	19	2	1	28	4	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	8	22	23	7	2	38		162
	Zasadnicze zawodowe	5	26	26	5		38		245
	Średnie	4	34	28	3	1	30	1	392
	Wyższe	10	30	28	4	1	26	2	310
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	35	29	2	1	25	2	162
	Średni personel, technicy	4	39	32	5	6	14		46
	Pracownicy adm.-biurowi	7	22	34	5	1	31		86
	Pracownicy usług	7	31	30			30	1	68
	Robotnicy wykwalifikowani	4	24	32	8		31	1	121
	Robotnicy niewykwalifik.	6	26	36	4		24	3	48
	Rolnicy		8	28	13	3	44	3	44
	Pracujący na własny rach.	11	46	18	3		22		54
	Bezrobotni	6	35	24	4		31		19
	Emeryci	8	28	22	3	0	38		278
	Renciści	2	27	22	9		41		55
		Uczniowie i studenci	4	34	32	2		24	5
	Zajmujący się domem i inni	10	31	17	6		37		74
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	8	29	31	6	3	22	2	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	7	26	30	4	1	29	3	130
	sekt. pryw. poza rolnict.	5	33	29	2	0	30	0	299
	prywatnym gosp. rolnym		14	25	14		45	3	49
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	6	27	26	3		37		116
	Od 1500 zł do 1999 zł	4	29	31	4		32		141
	Od 2000 zł do 2999 zł	5	28	30	3	1	33		238
	Od 3000 zł do 3999 zł	6	29	29	6		30		126
	4000 zł i więcej	11	36	21	6	2	23		170
	Trudno powiedzieć	8	24	30	6	1	30	1	124
	Odmowa odpowiedzi	4	31	22	4	0	34	5	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	30	27	6		23	2	65
	Średnie	7	27	24	4	1	36	2	426
	Dobre	6	31	29	4	1	29	0	620
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	31	27	10	2	28		54
	Raz w tygodniu	5	29	27	5	1	33		399
	1–2 razy w miesiącu	4	23	32	2		39		147
	Kilka razy w roku	6	33	27	4	0	29	1	234
	W ogóle nie uczestniczy	10	33	26	3	1	27		243
Poglądy polityczne	Lewica	11	38	21	3	1	27		254
	Centrum	7	34	31	2		26		288
	Prawica	4	26	30	6	2	33	0	414
	Trudno powiedzieć	6	19	19	3		52	1	111

TABELA 7

		Jak Pan(i) sądzi, kto decyduje się na to, by zostać posłem? Czy jest to człowiek, który przede wszystkim:							Liczba osób	
		chce pomóc innym, zrobić coś dobrego	chce mieć władzę	chce realizować program swojej partii	chce mieć dużo pieniędzy	chce być sławny, popularny	lubi wygodne, łatwe i przyjemne życie	Trudno powiedzieć		Odmowa odpowiedzi
		%	%	%	%	%	%	%		%
Ogółem		30	38	34	31	13	20	5	1	1110
Płeć	Mężczyźni	28	39	34	30	14	23	5	1	523
	Kobiety	31	37	35	32	12	17	6	1	587
Wiek	18–24 lata	33	44	37	37	4	17	3	1	106
	25–34	22	46	30	39	12	26	5		175
	35–44	20	47	35	33	12	17	6	3	215
	45–54	23	42	33	28	16	21	5	2	177
	55–64	33	31	42	28	15	21	3		173
	65 lat i więcej	44	25	32	26	13	18	7	1	265
Miejsce zamieszkania	Wieś	26	36	29	36	14	21	6	0	455
	Miasto do 19 999	35	37	36	30	11	22	7	0	155
	20 000 – 99 999	32	37	36	28	14	22	4	1	220
	100 000 – 499 999	24	47	43	32	12	17	4		157
	500 000 i więcej mieszk.	40	37	37	17	10	12	7	7	123
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	35	27	23	29	10	20	11	3	162
	Zasadnicze zawodowe	31	32	33	30	13	22	5		245
	Średnie	31	41	33	36	13	21	3	0	392
	Wyższe	25	46	42	27	14	17	5	2	310
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	25	51	43	22	15	20	3	2	162
	Średni personel, technicy	34	43	42	28	14	20			46
	Pracownicy adm.-biurowi	22	49	29	34	8	16	11		86
	Pracownicy usług	26	40	32	38	16	20	2		68
	Robotnicy wykwalifikowani	18	40	32	37	23	26	1	1	121
	Robotnicy niewykwalifik.	21	29	30	50	8	22		3	48
	Rolnicy	21	14	11	34	21	24	17		44
	Pracujący na własny rach.	32	46	34	30	2	23	3	6	54
	Bezrobotni	33	39	39	31	8	26	8		19
	Emeryci	44	26	35	25	12	17	7	1	278
	Renciści	26	29	29	42	12	26	6		55
	Uczniowie i studenci	30	50	35	36	4	17	6	2	55
	Zajmujący się domem i inni	25	45	41	29	6	18	10		74
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	24	45	31	32	15	18	4	3	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	22	34	36	35	13	29	3	3	130
	sekt. prywat. poza rolnict.	26	48	37	31	13	19	3	1	299
	prywatnym gosp. rolnym	19	21	13	35	20	25	18		49
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	24	42	38	33	9	17	3	3	116
	Od 1500 zł do 1999 zł	28	35	33	39	11	21	5	1	141
	Od 2000 zł do 2999 zł	37	32	39	27	15	19	4		238
	Od 3000 zł do 3999 zł	35	44	34	28	12	19	3		126
	4000 zł i więcej	27	51	41	25	15	22	3		170
	Trudno powiedzieć	31	34	25	36	11	18	10	1	124
	Odmowa odpowiedzi	23	32	27	33	14	23	9	3	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	32	23	42	11	29	2	5	65
	Średnie	26	37	29	34	12	20	7	2	426
	Dobre	33	40	39	28	13	19	5	0	620
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	40	26	32	25	13	15	11		54
	Raz w tygodniu	34	31	35	30	15	17	5	0	399
	1–2 razy w miesiącu	32	43	31	36	11	18	6		147
	Kilka razy w roku	26	45	34	28	16	27	3		234
	W ogóle nie uczestniczy	22	45	37	34	8	21	5	2	243
Poglądy polityczne	Lewica	23	47	40	31	10	17	5	0	254
	Centrum	28	41	35	31	13	22	4	1	288
	Prawica	38	32	37	29	15	21	3		414
	Trudno powiedzieć	23	33	19	35	12	18	15	2	111